

Spis treści

Wstęp 15

Część I

Cele procesu uczenia się języka obcego 17

Jolanta Zajac

Cele nauki języka obcego – kompetencja językowa 19

Kompetencje we współczesnej glottodydaktyce 20

„Znać język” czy „mieć kompetencję językową”? 22

Systemy taksonomiczne w refleksji pedagogicznej i dydaktycznej 24

Poziomy kompetencji. Kompetencje cząstkowe 27

Cele kształcenia językowego – perspektywy bliskie i dalekie 29

Operacjonalizacja celów kształcenia językowego 30

Uwagi końcowe 33

Bibliografia 34

Ewa Bandura

Cele nauki języka obcego – kompetencja interkulturowa 36

Interkulturowość we współczesnej dydaktyce języków obcych 37

Interkulturowa kompetencja komunikacyjna 38

Rodzima kompetencja kulturowa 39

Kompetencje pozajęzykowe 40

Interkulturowość jako cel nauki języka 42

Interkulturowość jako cel w europejskiej polityce językowej 42

Europejski System Opisu Kształcenia Językowego:

uczenie się, nauczanie, ocenianie 43

Podstawa programowa 44

Interkulturowość w perspektywie ucznia	46
Europejskie Portfolio Językowe	47
Autobiografia kontaktów interkulturowych	49
Orientacja na działanie	52
Wnioski końcowe	54
Bibliografia	56

Hanna Komorowska

Cel kształcenia językowego – autonomia ucznia 58

Pojęcie autonomii w psychologii i pedagogice	58
Definicje autonomii	60
Autonomia w dokumentach europejskich i polskich	63
Autonomia jako jeden z celów nauki języka – czego oczekujemy od ucznia?	64
Zalety autonomii z punktu widzenia ucznia i nauczyciela	66
Kłopoty z autonomią. Trudności uczniów i nauczycieli	67
Jak sobie radzić? Uwagi końcowe	70
Bibliografia	73

Małgorzata Dąbrowska

Cel kształcenia językowego – nauczyć się, jak się uczyć 78

Wprowadzenie	78
Kształcenie językowe, idee „uczenia się, jak się uczyć” i „uczenia się przez całe życie” w dokumentach europejskich	79
Strategiczne cele uczenia się w kształceniu językowym	80
Strategie uczącego się języków obcych	82
Co dzisiaj wiemy o strategiach?	82
Praktyczna definicja „strategii uczenia się”	84
Praktyczna klasyfikacja strategii uczenia się	85
Strategie użycia języka	88
Potrzeba różnorodności w strategicznym doświadczeniu uczącego się	90
Zadaniowa postawa i aktywność własna uczącego się warunkiem skutecznej realizacji strategicznych celów uczenia się	92
Strategie jako cele uczenia się na każdym etapie edukacyjnym	93
Podsumowanie	99
Bibliografia	100

Jarosław Krajka

Cel kształcenia językowego – umiejętność posługiwania się technologią informacyjną i komunikacyjną 104

Wstęp 104

Rola TIK we wspomaganiu procesu nauczania języka obcego

a uwarunkowania instytucjonalne tego procesu 105

Europejski System Opisu Kształcenia Językowego a TIK 105

Kompetencje kluczowe a TIK 107

Podstawa programowa a TIK 111

TIK w procesie uczenia się języka obcego – cele przykładowych typów lekcji 113

TIK jako przedmiot nauczania 113

Lekcje rozwijające umiejętności wykorzystania TIK 114

Lekcje z zastosowaniem TIK w rozwijaniu

sprawności receptywnych 115

TIK jako narzędzie prowadzenia projektów 117

Zakończenie 118

Bibliografia 119

Część II

Uczenie się w różnych grupach wieku 121

Magdalena Szpotowicz

Proces uczenia się dzieci w przedszkolu i w szkole podstawowej 123

Czynniki wpływające na przyswajanie języka obcego 123

Czynniki neurologiczne 123

Czynniki psychomotoryczne 124

Czynniki poznawcze 124

Czynniki afektywne 126

Czynniki językowe 127

Cechy rozwojowe dzieci 128

Cykle rozwojowe 129

Dzieci młodsze i starsze 130

Zasady przyswajania języka obcego we wczesnym wieku szkolnym według Barry'ego McLaughlina 131

Procesy uczenia się języka obcego z perspektywy dzieci 134

Trudności w nauce dzieci z perspektywy nauczyciela 137

Podsumowanie 138

Bibliografia 138

Ewa Lewicka-Mroczek

Proces uczenia się uczniów w gimnazjum 140

Nastolatek w gimnazjum 140

Uwarunkowania biologiczno-psychologiczne 140

Uwarunkowania emocjonalne 141

Uwarunkowania społeczne 143

Motywacja do nauki 144

Język obcy w gimnazjum 145

Zalecenia programowe 145

Egzamin z języka obcego 147

Wspomaganie gimnazjalisty w nauce – droga do sukcesu 150

Uczenie się słownictwa 151

Uczenie się gramatyki 155

Rozwój sprawności receptywnych 156

Rozwój sprawności produktywnych 157

Uwagi końcowe 159

Bibliografia 159

Dorota Werbińska

Proces uczenia się uczniów w liceum 160

Wstęp 160

Cechy procesu uczenia się młodzieży ponadgimnazjalnej 160

Uczeń liceum a uczeń gimnazjum – podobieństwa procesu uczenia się 161

Uczeń liceum a uczeń gimnazjum – różnice w procesie uczenia się 162

Uczeń liceum a uczeń dorosły – podobieństwa procesu uczenia się 163

Uczeń liceum a uczeń dorosły – różnice w procesie uczenia się 164

Poglądy uczniów – badanie sondażowe 165

Opis badania 165

Wyniki i interpretacja 166

Podsumowanie 174

Bibliografia 176

Justyna Martin

Proces uczenia się słuchaczy w szkole językowej 177

Profil słuchacza 177

Płeć i wiek słuchacza szkoły językowej 178

Języki obce w sferze zainteresowania 178

Poziom zaawansowania językowego i wcześniejsze doświadczenia 178

Trudności i priorytety w nauce języka obcego 179

Autonomiczne wybory słuchacza szkoły językowej 180

Motywacja słuchacza szkoły językowej 183

Oczekiwania słuchacza szkoły językowej 184

Rola słuchacza a rola klienta szkoły językowej 187

Organizacja nauki w szkole językowej 188

Misja szkoły językowej 189

Bibliografia 190

Sylvia Maciaszczyk

Proces uczenia się studentów jako e-learnerów 192

Wstęp 192

Kurs e-learningowy a kurs komplementarny. 193

Trudności studentów 195

Brak zasad współpracy 195

Poczucie osamotnienia i izolacji 197

Trudności techniczne 199

Zagubienie w Internecie 201

Trudności w zarządzaniu czasem i pracą 202

Trudności w pracy grupowej 204

Uwagi końcowe 206

Bibliografia 206

Agnieszka Ślęzak-Świat

Proces uczenia się dorosłych 208

Wstęp 208

Uczący się mózg 210

Różnice indywidualne 211

Motywacja 212

Doświadczenie 213

Autonomia 214

Inteligencja 215

Funkcje poznawcze	215
Pamięć i uwaga	216
Charakter objaśnień	217
Język ojczysty	217
Uczenie się podsystemów języka	218
Nabywanie sprawności językowych	220
Specyfika pracy nauczyciela	221
Bibliografia	222

Anna Kulińska

Proces uczenia się przyszłych nauczycieli 226

Wstęp	226
Kompetencje nauczyciela	226
Kompetencja językowa	228
Teoretyczne przygotowanie do nauczania	229
Praktyki pedagogiczne	231
Samokształcenie	234
Podsumowanie	235
Bibliografia	235

Część III

Trudności ucznia a wsparcie ze strony nauczyciela 237

Ewa Piechurska-Kuciel

Trudności w rozwijaniu sprawności interakcyjnych – rola lęku językowego 239

Interakcja w języku obcym	239
Lęk językowy	241
Lęk ogólny i jego następstwa	241
Definicje i źródła lęku językowego	242
Symptomy lęku językowego	245
Wspieranie uczniów w radzeniu sobie z lękiem językowym	246
Identyfikacja ucznia z wysokim poziomem lęku językowego	246
Techniki nauczania mówienia i słuchania redukujące lęk językowy	249
Techniki dodatkowe	252
Uwagi końcowe	253
Bibliografia	254

Liliana Piasecka

Trudności w rozwijaniu sprawności receptywnych – jak wspierać ucznia w nauce czytania ze zrozumieniem 259

Na czym polega czytanie ze zrozumieniem 259

Trudności w czytaniu wynikające z różnic między językiem ojczystym a obcym 261

Pokonywanie trudności związanych z procesami niższego rzędu 264

Pokonywanie trudności związanych z procesami wyższego rzędu 268

Podsumowanie 274

Bibliografia 274

Lucyna Aleksandrowicz-Pędich

Dyskomfort „trzeciego miejsca” – trudności interkulturowe ucznia 277

Pewna lekcja języka angielskiego 277

Koncepcje trzeciego poziomu socjalizacji i „trzeciego miejsca” 282

Zmniejszanie dyskomfortu „trzeciego miejsca” – zalecenia ogólne 285

Dziecko na lekcji języka angielskiego 288

Trzeci poziom socjalizacji 288

Badanie obserwacyjne 289

Gimnazjum 292

Liceum 293

Uwagi końcowe 295

Bibliografia 296

Ewa Domagała-Zyśk

Strategie nauczania i wspierania ucznia z niepełnosprawnością na lekcjach i zajęciach językowych 297

Specyfika funkcjonowania ucznia z różnymi rodzajami

niepełnosprawności na lekcjach i zajęciach językowych 298

Strategie nauczania osób z dysfunkcją wzroku 300

Strategie pracy z uczniem z uszkodzeniami słuchu 302

Strategie pracy z uczniem z niepełnosprawnością intelektualną 304

Wsparcie niepełnosprawnego ucznia zdolnego

i niepełnosprawnego ucznia z trudnościami w nauce 306

Zakończenie 307

Bibliografia 308

Joanna Nijakowska

Język obcy dla ucznia z dysleksją 312

Kontinuum umiejętności czytania 312

Świadomość fonologiczna a trudności w nauce czytania 313

Dysleksja a przyswajanie języka obcego 314

Świadomość fonologiczna i głębia ortograficzna w różnych językach 315

Metody i techniki wspierania ucznia z dysleksją

na lekcji języka obcego 319

Uwagi końcowe 327

Bibliografia 328

Joanna Bielska

Barriere psychiczne w nauce języka obcego 332

Wprowadzenie 332

Rodzaje barier psychicznych 333

Barierogeny charakter szkoły 336

Barriere psychiczne w przyswajaniu języka drugiego 337

Silne preferencje poznawcze i osobowościowe 338

Emocje i motywacja 339

Barriere językowe 339

Relacje z otoczeniem 340

Samocena 341

Poczucie własnej skuteczności 344

Rola nauczyciela w przezwyciężaniu barier psychicznych 347

Uwagi końcowe 349

Bibliografia 350

Barbara Górka

Trudności w pracy z podręcznikiem 352

Wstęp. Dlaczego podręcznik? 352

Podręcznik a realizacja założeń nowej podstawy programowej. 352

Wybór podręcznika 353

Wsparcie indywidualnych potrzeb ucznia 354

Trudności w nauczaniu dzieci młodszych 355

Trudności w pracy z nastolatkami 358

Trudności w nauczaniu dorosłych 360

Trudności związane z korzystaniem z podręcznika w dużych grupach 362

Podręcznik jako pomoc w radzeniu sobie z problemami 362

Podręcznik a indywidualizacja nauczania 363

Bibliografia 365

Marzena S. Wysocka

Trudności w organizacji pracy nad językiem 366

Wstęp 366

Zakres trudności organizacji pracy 366

Środowisko ucznia 366

Kondycja ucznia 368

Przyczyny trudności organizacji pracy 368

Czynniki zewnętrzne 369

Czynniki wewnętrzne 370

Trudności organizacji pracy a wiek ucznia 374

Trudności organizacji pracy dzieci młodszych 374

Trudności organizacji pracy dzieci starszych 375

Trudności organizacji pracy młodzieży 375

Trudności organizacji pracy dorosłych 376

Jak radzić sobie z trudnościami organizacji pracy w szkole i w domu? 377

Podsumowanie 379

Bibliografia 379

Anna Studenska

Bariery na drodze do samodzielności 381

Wstęp 381

Autonomia i samoregulacja 381

Przeszkody na drodze do samodzielności 382

Przeszkoda pierwsza – cechy podmiotowe ucznia 382

Przeszkoda druga – czynniki środowiska rodzinnego 384

Przeszkoda trzecia – deficyt wsparcia ze strony
szkoły i nauczycieli 385

Bariery w rozwoju samodzielności w uczeniu się języka obcego

– wyniki badań własnych 386

Ocena wpływu wybranych czynników na rozwój samodzielności
w uczeniu się języka obcego 386

Trudności w samoregulacji uczenia się języków obcych

na różnych szczeblach edukacji 388

Nauczyciel jako doradca uczniów w osiągnięciu

szczebli samodzielności 391

Podsumowanie 397

Bibliografia 398

Magda Roda

Wspieranie wszechstronnego rozwoju ucznia na lekcjach języka obcego 400

Rozwój lingwistyczny 401

Ćwiczenia rozwijające sprawne słuchanie i mówienie 401

Ćwiczenia rozwijające sprawne czytanie 403

Rozwój wiedzy przedmiotowej 405

Ćwiczenia rozwijające sprawne zdobywanie wiedzy przedmiotowej 405

Ćwiczenia rozwijające umiejętność analizy i oceny zdobywanych informacji 406

Rozwój emocjonalny 407

Ćwiczenia rozwijające samoświadomość 408

Ćwiczenia rozwijające asertywność 409

Ćwiczenia rozwijające empatię 410

Poznawcze obszary rozwoju 411

Ćwiczenia rozwijające myślenie logiczno-matematyczne 412

Ćwiczenia rozwijające myślenie przestrzenne 412

Ćwiczenia rozwijające inteligencję muzyczną 413

Ćwiczenia rozwijające inteligencję ruchową 414

Ćwiczenia rozwijające inteligencję ekologiczną 414

Podsumowanie 415

Bibliografia 415

Noty o autorach 417